

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

معاونت بررسی های اقتصادی

شاخص سهولت فضای کسب و کار ۲۰۱۶

بر اساس گزارش بانک جهانی

آبان ماه ۱۳۹۴

مقدمه

بانک جهانی در گزارش سالانه خود حوزه‌های مختلف کسب و کار را در کشورهای مختلف مورد بررسی قرار می‌دهد و به رتبه‌بندی آنها می‌پردازد. در گزارش اخیر این سازمان بین المللی^۱، رتبه ایران در میان ۱۸۹ کشور جهان، ۱۱۸ گزارش شده است. با توجه به اینکه در گزارش قبلی بانک جهانی، رتبه کشور ۱۳۰ گزارش شده بود، برخی خبرگزاری‌ها ارتقای ۱۲ پله‌ای رتبه ایران را اعلام کرده‌اند و کارشناسان به تحلیل آن پرداخته‌اند؛ در حالی که بانک جهانی در گزارش اخیر خود تغییراتی در روش‌شناسی محاسبه شاخص سهولت کسب و کار ایجاد کرده که به واسطه آن رتبه ایران حتی در گزارش قبلی نیز تغییر کرده است. در ادامه به ارائه نکات کلیدی گزارش مذکور پرداخته می‌شود.

وضعیت ایران از نظر معیارهای شاخص سهولت کسب و کار

در گزارش ۲۰۱۵ بانک جهانی، رتبه ایران ۱۳۰ اعلام شد، در گزارش ۲۰۱۶ این سازمان که در تاریخ ۲۷ اکتبر ۲۰۱۵ منتشر شده است، علی‌رغم اینکه رتبه ایران ۱۱۸ اعلام شده، رتبه مربوط به گزارش قبلی نیز از ۱۳۰ به ۱۱۹ تغییر کرده و بانک جهانی صعود ایران را در این شاخص، تنها یک پله گزارش کرده است. در میان ده حوزه مختلف کسب و کار، رتبه ایران تنها در زیرشاخص‌های شرایط و مقررات اخذ مجوز ساخت و دسترسی به برق به ترتیب ۲۹ و ۶ پله بهبود یافته است. بیشترین تضعیف عملکرد ایران در حوزه اخذ اعتبارات با ۷ رتبه کاهش مشاهده می‌شود (جدول ۱). بانک جهانی در گزارش اخیر خود تغییراتی را در نحوه ارزیابی برخی معیارهای کسب و کار ایجاد کرده است. این گزارش شاخص‌های کیفیت را به معیارهای ثبت مالکیت، شرایط و مقررات اخذ مجوز ساخت، دسترسی به برق و اجرای قراردادها افزوده است. شاخص تجارت فرامرزی نیز اصلاح شده و در حال حاضر، تمرکز آن بر ده محصول عمده صادراتی کشورها و بزرگترین شرکای تجاری آنهاست.

جدول ۱- رتبه ایران از نظر معیارهای شاخص سهولت کسب و کار

تغییرات	رتبه		شرح
	بر اساس گزارش سهولت کسب و کار ۲۰۱۶	بر اساس گزارش سهولت کسب و کار ۲۰۱۵	
-۵	۸۷	۸۲	شروع کسب و کار
+۲۹	۶۹	۹۸	شرایط و مقررات اخذ مجوز ساخت
+۶	۸۸	۹۴	دسترسی به برق
-۲	۹۱	۸۹	ثبت مالکیت
-۷	۹۷	۹۰	اخذ اعتبارات
-۱	۱۵۰	۱۴۹	حمایت از سرمایه‌گذاران خرد
-۱	۱۲۳	۱۲۲	سهولت پرداخت مالیات
-۱	۱۶۷	۱۶۶	تجارت فرامرزی
--	۶۲	۶۲	اجرای قراردادها
-۳	۱۴۰	۱۳۷	ورشکستگی و پرداخت دیون
-۱	۱۱۸	۱۱۹	شاخص سهولت کسب و کار

منبع: بانک جهانی، ۲۰۱۵

^۱ Doing Business ۲۰۱۶

سهولت کسب و کار در ایران و کشورهای منتخب

نتایج رتبه‌بندی کشورها نشان می‌دهد که ایران در حالی در جایگاه ۱۱۸ قرار گرفته است که کشورهای ترکیه، امارات متحده عربی، کره جنوبی، عربستان، اندونزی و مالزی به ترتیب رتبه‌های ۵۵، ۳۱، ۴، ۸۲، ۱۰۹ و ۱۸ را کسب نموده‌اند. در جدول ۲ رتبه کشورهای مذکور بر اساس گزارش اخیر بانک جهانی ارائه شده است.

جدول ۲- رتبه کشورهای منتخب از نظر سهولت کسب و کار

کشورها	رتبه		تغییرات
	بر اساس گزارش سهولت کسب و کار ۲۰۱۶	بر اساس گزارش سهولت کسب و کار ۲۰۱۵	
ایران	۱۱۸	۱۱۹	+ ۱
امارات متحده عربی	۳۱	۳۲	+ ۱
ترکیه	۵۵	۵۱	-۴
عربستان سعودی	۸۲	۸۴	+۲
جمهوری کره	۴	۴	--
اندونزی	۱۰۹	۱۲۰	+۱۱
مالزی	۱۸	۱۷	-۱

منبع: بانک جهانی، ۲۰۱۵

با توجه به جدول ۲، رتبه برخی از کشورها مانند ایران، امارات متحده عربی، عربستان و اندونزی نسبت به سال قبل بهبود یافته است، اما باید توجه داشت که بهبود رتبه یک کشور لزوماً به معنای بهبود عملکرد آن کشور در حوزه کسب و کار نمی‌باشد. ممکن است بهبود رتبه یک کشور ناشی از تضعیف عملکرد سایر کشورها نسبت به سال قبل باشد، لذا صعود یک پله‌ای رتبه ایران نیز بهتر است به تفصیل (چنانچه در جدول ۱ اشاره شد) و با شاخص‌های دیگری نیز مورد بررسی قرار گیرد.

به منظور ارزیابی تغییرات محیط کسب و کار، شاخص دیگری^۲ نیز در نظر گرفته شده است که فاصله هر کشور را تا شاخص پیشرو نشان می‌دهد. پیشرو، یک نمره است که از بالاترین عملکرد یا امتیاز کسب شده در ۹ سرفصل شاخص فضای کسب و کار (به استثنای شاخص استخدام نیروی کار و اشتراک برق) از سال ۲۰۰۵ به بعد محاسبه شده است. فاصله تا شاخص پیشرو مقیاسی از ۰ تا ۱۰۰ را در برمی‌گیرد. به پایین‌ترین عملکرد، ۰ و بالاترین عملکرد (شاخص پیشرو) عدد ۱۰۰ اختصاص داده می‌شود. به عنوان مثال، امتیاز ۷۵ در DTF نشان می‌دهد که فاصله اقتصاد از شاخص پیشرو (بهترین عملکرد)، ۲۵ درصد است. جدول ۳، فاصله کشورهای منتخب از شاخص پیشرو و تغییرات آن طی دو سال اخیر را نشان می‌دهد.

^۲ Distance to Frontier (DTF)

جدول ۳- فاصله هر کشور از شاخص پیشرو طی سال های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶

کشورها	فاصله از شاخص پیشرو	
	بر اساس گزارش سهولت کسب و کار ۲۰۱۶، (درصد)	بر اساس گزارش سهولت کسب و کار ۲۰۱۵، (درصد)
ایران	۴۲,۵۶	۴۳,۲۶
امارات متحده عربی	۲۴,۹	۲۵,۶۷
ترکیه	۳۰,۸۴	۳۰,۰۷
عربستان سعودی	۳۶,۸۳	۳۷,۳۱
جمهوری کره	۱۶,۱۲	۱۶,۰۹
اندونزی	۴۱,۸۸	۴۳,۲۷
مالزی	۲۰,۸۷	۲۰,۹۲

منبع: بانک جهانی، ۲۰۱۵

با توجه به جدول ۳، فاصله ایران از شاخص پیشرو ۰,۷ درصد کاهش یافته است. در میان کشورهای منتخب، اندونزی عملکرد بهتری نسبت به سال قبل داشته و توانسته است فاصله خود را از شاخص پیشرو تقریباً ۱,۴ درصد کاهش دهد و منجر به صعود ۱۱ پله ای رتبه این کشور شود. فاصله کشورهای ترکیه و جمهوری کره نیز از شاخص پیشرو افزایش یافته است. افزایش فاصله ترکیه از شاخص پیشرو به همراه سقوط ۴ پله ای رتبه این کشور (جدول ۲) گویای تضعیف عملکرد کسب و کار این کشور در گزارش اخیر بانک جهانی است.

اقدامات ایران در راستای سهولت فضای کسب و کار

بر اساس گزارش بانک جهانی، کشورهای مختلف در راستای بهبود وضعیت کسب و کار اصلاحاتی را در اقتصاد اعمال کرده‌اند. نحوه عملکرد ایران در رابطه با هر یک از شاخص‌های ده گانه کسب و کار طی سال‌های مذکور در جداول ۴ تا ۸ نشان داده شده است.

بر اساس جداول ذیل، طی سال های ۱۳-۲۰۱۱ بیشترین اقدامات ایران در راستای تسهیل شروع کسب و کار صورت گرفته است. در سال ۲۰۱۵ نیز اقداماتی در راستای سهولت ثبت شرکت ها انجام شده است. بهبود ۶ پله ای رتبه ایران نیز در معیار دسترسی به برق به واسطه حذف نیاز به مجوز حفاری برای اتصال به برق در سال اخیر بوده است.

جدول ۴- اقدامات ایران در رابطه با شروع کسب و کار

سال	اصلاحات
۲۰۱۱	شروع کسب و کار، از طریق ایجاد پورتال هایی که امکان جستجو و ذخیره یک نام منحصر به فرد را برای شرکت فراهم می آورد، تسهیل شده است.
۲۰۱۳	ملزم ساختن موسسان شرکت ها به اخذ عدم سوء پیشینه کیفری برای ثبت شرکت، شروع کسب و کار را مشکل ساخته است.
۲۰۱۵	شروع کسب و کار، از طریق ساده تر شدن روش های ذخیره نام و ثبت شرکت، تسهیل شده است.

منبع: بانک جهانی، ۲۰۱۵

معاونت بررسی های اقتصادی

جدول ۵- اقدامات ایران در رابطه با دسترسی به برق

سال	اقدامات
۲۰۱۵	دسترسی به برق از طریق حذف نیاز به مجوز حفاری برای اتصال به برق، تسهیل شده است.

منبع: بانک جهانی، ۲۰۱۵

جدول ۶- اقدامات ایران در رابطه با اخذ اعتبارات

سال	اصلاحات
۲۰۱۱	تاسیس یک دفتر اعتباری خصوصی جدید، دسترسی به اطلاعات اعتباری را بهبود بخشیده است.

منبع: بانک جهانی، ۲۰۱۵

جدول ۷- اقدامات ایران در رابطه با حمایت از سرمایه گذاران خرد

سال	اصلاحات
۲۰۱۳	الزام به افشای فوری مبادلات طرفین مبادله، موجب بهبود وضعیت حمایت از سرمایه گذاران شده است.

منبع: بانک جهانی، ۲۰۱۵

جدول ۸- اقدامات ایران در رابطه با اجرای قراردادها

سال	اصلاحات
۲۰۱۱	اجرای قراردادها از طریق ایجاد سیستم تشیکل پرونده به صورت الکترونیکی و اطلاع رسانی از طریق ارسال پیام های متنی و ایجاد یک سیستم مدیریت الکترونیکی، ساده تر و سریع تر شده است.

منبع: بانک جهانی، ۲۰۱۵

منابع:

World Bank (۲۰۱۶), Doing Business.